

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СТВОРЕННІ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Полякова Олена Василівна, старша викладачка
кафедри дошкільної та початкової освіти ІПО
Київського університету імені Бориса Грінченка

Анотація. У статті висвітлені завдання вчителя початкової школи, щодо створення особистісно-орієнтованої моделі освіти на засадах нової української школи. Увага вчителів повертається до побудови уроку за особистісно-орієнтованим підходом.

Ключові слова: особистісно-орієнтований підхід, індивідуалізація навчання, суб'єктна модель, партнерська співпраця, демократичне навчальне середовище.

Нова українська школа працює на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. [3, 17]

У центрі навчання в Новій українській школі є особистість учня, його потреби, мотиви, попередній досвід, здібності, активність, інтелект, індивідуально-психологічні особливості, ціннісні орієнтири.

Як зазначає І. Бех, що «особистісно-орієнтований підхід певною мірою ґрунтується на методологічних принципах західної гуманістичної психології: самоцінності особистості, глибокої поваги та емпатії до неї, врахування її індивідуальності тощо» [1, 4].

Сутнісними ознаками переходу від традиційної моделі навчання до особистісно-орієнтованого підходу є навчання й виховання особистості на засадах індивідуалізації, гуманізації, створення умов для саморозвитку й самоосвіти,

осмисленого визначення своїх можливостей і життєвих цілей. На думку І. В. Зайченко, «особистісно-орієнтований підхід передбачає нову педагогічну етику, характерними рисами якої є взаєморозуміння, повага один до одного та співробітництво. При особистісно-орієнтованому підході модель, де вчитель – суб'єкт педагогічного впливу і керування, а учень – об'єкт, на який здійснюється вплив, замінюється на суб'єкт – суб'єктну модель, для якої типовими є рівноправне навчальне співробітництво вчителя й учнів, метою якого є засвоєння предметних знань, формування відповідних умінь та навичок як засобу саморозвитку особистості, становлення її як суб'єкта діяльності, формування життєвих компетентностей» [2, 248]. Комунікація з вчителем розглядається як співпраця з метою розв'язання навчальних задач. При цьому вчитель, виходячи з інтересів учня, рівня його знань і умінь, визначає мету знань, організовує, координує і мотивує учнів. В процесі розв'язання поставлених завдань учні можуть активно співпрацювати, що сприяє формуванню колективних відносин та реалізації комунікативного принципу навчання. При застосуванні особистісно-орієнтованого підходу обов'язковою умовою є те, що учень отримує задоволення від вирішення поставлених перед ним завдань. Окрім цього, учні навчаються оцінювати власні досягнення.

Завдання вчителя – скоординувати й спрямовувати діяльність учнів на формування комунікативних і навчально-пізнавальних потреб, вироблення узагальнених способів і прийомів навчальної діяльності, постановку й самостійне вирішення конкретних навчальних завдань (пізнавальних, дослідницьких, проєктних), засвоєння нових знань, удосконалення вмінь в усіх видах діяльності тощо. [5, 17]

Отже, за реалізації особистісно-орієнтованого підходу на уроці змінюється формат взаємодії вчителя й учня, що набуває суб'єкт-суб'єктної спрямованості, партнерської співпраці. Вчитель виступає фасилітатором, координатором, а учень – активним учасником, співдіячем, співтворцем, суб'єктом освітнього процесу. [4]

Реалізацію особистісно-орієнтованого навчання забезпечує урок, спрямований на створення необхідних умов для самореалізації кожного учня. Особистісно-орієнтований підхід передбачає створення на уроці найбільш оптимальних педагогічних умов для всебічного розвитку індивідуальної особистості учня з урахуванням його власних особливостей, можливостей, потреб, інтересів й надання необхідної допомоги в процесі особистісного зростання, власного активного учіння.

Урок за особистісно-орієнтованого навчання буде ефективним за умов дотримання і впровадження у практику основних ознак: забезпечення розвитку і саморозвитку особистості учня як суб'єкта пізнавальної та навчальної діяльності; урахування психолого-вікових особливостей, суб'єктного досвіду учня; вироблення власної мотивації учня до процесу активного учіння; здійснення чіткого цілевизначення не тільки вчителем, а і самим учнем; забезпечення реалізації власної рефлексії в учня і, в разі потреби, корекції його навчальних дій; застосування активних форм організації навчально-пізнавальної роботи комунікативно компетентісного спрямування; використання інноваційних методів, прийомів і засобів навчання; упровадження особистісно-орієнтованих ситуацій, тощо. [5, 18]

Виклад навчального матеріалу має бути спрямований не лише на розширення обсягу знань, їх структурування й інтегрування, узагальнення предметного змісту, але й на постійне перетворення наявного суб'єктного досвіду кожного учня, забезпечувати можливість самоосвіти, саморозвитку й самовдосконалення, надавати право вибору видів і форм виконання завдань, способів навчальної діяльності, прийомів навчальних дій, допомагати корегувати й оцінити не лише результат, а й процес навчання. Завдання вчителя – не передавати учням власне розуміння певної інформації, а надати допомогу у розширенні та реструктуризації вже набутих знань під впливом одержаної нової інформації; у інтерпретації та

розумінні нових явищ виходячи з того, що учні вже знали; стимулювати школярів брати активну участь у пошуках відповідей на власні запитання.

Важливим є планування педагогом навчального середовища таким чином, щоб воно забезпечувало індивідуалізацію навчання. Обладнання, навчальні матеріали, організація класу сприяють розвитку кожної дитини, а види діяльності відповідають інтересам і рівню розвитку дітей. На основі спостережень за дітьми педагог адаптує матеріали та види діяльності, щоб врахувати різні потреби та інтереси дітей. Індивідуалізація навчання дає можливість дітям розвиватися у власний спосіб. Демократичне навчальне середовище – це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоб враховувати інтереси кожної дитини та її рівень розвитку. [4, 52]

Таким чином, впровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти у початковій школі сприяє формуванню у школярів позитивного ставлення до навчання, розвиває вміння працювати в команді, групі та самостійно, забезпечує високу активність всього колективу, стимулює розвиток пізнавальних можливостей, потребу спостерігати та досліджувати, сприяє ефективному спілкуванню та виробленню взаємної поваги між дітьми та дорослими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : науково-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка : підруч. 3-тє вид., допов. та. переробл. Київ: Ліра-К, 2016. 608 с.
3. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
5. Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати / Вікторія Сидоренко //Методист. - №5. – травень.